

SARAJEVO FILM FESTIVAL

12-20/August/2016

Danas

petak, 12. avgust 2016.

Srce Sarajeva od 2004.

Zvanične nagrade *Srce Sarajeva* dodjeljuju se od jubilarnog, 10. SFF – u svim takmičarskim kategorijama: igrani, dokumentarni i kratki film. Nagrade su *Srce Sarajeva* za najbolji igrani film, *Specijalna nagrada žirija, Srce Sarajeva* za najboljeg glumca i glumicu, *Srce Sarajeva* za najbolji kratki film, *Srce Sarajeva* za najbolji dokumentarni film, kao i *Specijalna nagrada*

žirija za takmičarski program – dokumentarni film. O dobitnicima nagrada u kategoriji igrani film ove godine odlučivaće žiri

kojim predstavlja palestinski reditelj Elia Suleiman, a članovi su Zeynep Atakan – producentkinja (Turska), Nikola Đuričko – glumac (Srbija), Thomas Hailer – kurator Međunarodnog filmskog festivala u Berlinu (Nemačka), Angeliki Papoulia – glumica (Grčka). Žiri dokumentarnog programa čine Tine Fischer – osnivačica i direktorka Festivala Cph:Dox (Danska), Fernand Melgar – reditelj i producent (Švajcarska), Alexander Nanau – producent, reditelj i filmski snimatelj (Nemačka/Rumunija). U žiriju kratkog filma su Fatima Djoumer – međunarodni odnosi i događaji *Europa Cinemas* (Francuska), Dušan Kasalica – reditelj (Crna Gora) i Jure Pavlović – reditelj (Hrvatska).

PRIZNANJA

Počasno Srce Sarajeva Robertu de Niru

Foto: BRIGITTE LACOMBE

Sarajevo film festival počinje večeras projekcijom kultnog filma *Taksista* u režiji Martina Skorsezea, koji će predstaviti slavni glumac Robert de Niro. U čast 40. godišnjice prikazivanja upravo restauriran, film koji je svojevremeno nagrađen *Zlatnom palmom* u Kanu, biće prikazan istovremeno u *Narodnom pozorištu* i *Ljetnom kinu* gde će De Niru biti uručeno *Počasno Srce Sarajeva* pred 3.000 filmskih zaljubljenika. Dvostruki dobitnik *Oskara* tako će postati prvi dobitnik ovog priznanja za životno delo za izuzetan doprinos filmskoj umetnosti.

Nagrada *Počasno Srce Sarajeva*, koju je dizajnirala francuska dizajnerka i rediteljka Agnes B, dodeljuje se od 2005. pojedincima koji su dali doprinos razvoju SFF, ali i regionalnog filma. Prethodni dobitnici nagrade su, između ostalih, Andželina Džoli, Benisio del Toro, Gael Garsija Bernal, Stiv

Bušemi, Atom Egojan, Jafar Panahi, Majk Li, Bela Tar i Danis Tanović.

Ove godine priznanje će dobiti i britanski reditelj Stiven Frirs (**na fotografiji desno**). Autor filmova *Filomena*, *Kraljica*, *Opasne veze*, na 22. SFF predstaviće svoj novi film *Neslavno slavna Florens* u kome glavne uloge igraju Meril Strip i Hju Grant.

Počasno Srce Sarajeva na 22. SFF biće uručeno i Volfgangu Amadeusu Brulhartu, koji je od 1996. do 1998. obavljao funkciju zamenika ambasadora i kulturnog savetnika u Ambasadi Švajcarske u Sarajevu i bio inicijator obnove kulturne scene ovog grada. Njemu će nagrada biti uručena u znak priznanja za njegov veliki doprinos i podršku *Obala Art centru*, kao i za inicijativu za izgradnju *Meeting Pointa* kao kulturnog centra, koji je danas prepoznat kao mesto susreta i zvaničan bioskop SFF.

Vlažnost

Srpski filmovi i autori na 22. SFF

Takmičarska selekcija koja u fokus stavlja regiju, koja danas obuhvata čak 20 država, imaće i predstavnike iz Srbije. To su *Vlažnost* Nikole Ljuce, koji je svetsku premijeru imao u Berlinu, da bi bio nagrađen i na beogradskom Festu, i *Svi severni gradovi* Daneta Komljenja, upravo prikazanog ovih dana na Filmskom festivalu u Lokarnu. Oba filma će u Sarajevu imati svoju regio-

nalnu premijeru, s tim da će Komljenov prvi dugometražni film biti prikazan van konkurencije. Osim toga, Ljuca će predstaviti i svoj novi projekat *Igrale se delije*, u okviru industrijskog programa SFF *CineLink*, a istu priliku imaće i Nikola Ležaić, sa novim projektom *Religija noćnih šetnji*.

I takmičarska selekcija dokumentarnih filmova donosi ostvarenja iz Srbije – *Zid smrti*, i *tako to* Mladena Kovačevića, *Dubina dva* Ognjena Glavonića i *Četiri pasoša* Mihajla Jevtića. Glavonićev film o masovnoj grobnici u Batajnici deo je i programa *Suočavanje s prošlošću*. *Tranzicija* Milice Tomović uvrštena je u takmičarski program kratkih filmova, a u okviru drugih, netakmičarskih selek-

cija biće prikazana i nagrađivana *Do bra žena* Mirjane Karanović, kao i novi film Miloša Radovića *Dnevnik mašinovođe*. Od manjinskih srpskih koprodukcija tu su i crnogorsko-srpski film *Igla ispod praga* Ivana Marinovića, dokumentarni bosansko-srpski film *Gora* u režiji Stefana Maleševića, kao i hrvatsko-srpski film *S one strane Zrinka Ograste*. U programu *Sarajevo Talents* učestvovala četvoro mladih i perspektivnih filmskih profesionalaca iz Srbije – glumica Jelena Puzić, producentkinja Nevena Tomić, glumac Stefan Vukić i producent Adi Dizdarević. Takođe među članovima žirija glavnog takmičarskog programa je i glumac Nikola Đuričko.

Posvećeno Amatu Eskalanteu

Sarajevo film festival će u okviru programa *Posvećeno* ugosti meksičkog reditelja, scenaristu i producenta Amata Eskalantea, koji će predstaviti ostvarenja koja su ga svrstala među vodeće filmske stvaraoce današnjice.

Amat Eskalante, rođen 1979, samouki je filmski stvaralac iz Guanahuatoa, Meksiko. Na filmu je počeo da radi sa petnaest godina. Nakon dva kratka ostvarenja režirao je prvi dugometražni igrani film *Sangre*, koji je prikazan u okviru selekcije *Izvestan pogled* Filmskog festivala u Kanu 2005, gde je i nagrađen *FIPRESCI* priznanjem. Njegov drugi dugometražni igrani film *Los Bastardos* takođe je prikazan u Kanu 2008, u istom programu.

Eskalanteov treći film *Heli* osvojio je 2013. nagradu za najbolju režiju u Kanu. *La Región Salvaje* (*The Untamed*) je njegov novo ostvarenje koje će se pojaviti ove godine.

U prethodnim izdanjima program *Posvećeno* ugostio je i predstavio retrospektive najznačajnijih reditelja današnjice, poput Majka Lija, Stivena Frirsa, Dušana Makavejeva, Gaspara Noe, Aleksander Pejna, Abela Ferare, Bele Tara, Ulriha Zajdla...

Foto: JOCELYN BAIN HOGG

MIRSAĐ PURIVATRA: Drugi dom za mlade autore iz regiona

REČ DIREKTORA

Sarajevo film festival važi za festival otkrića. To znači da smo od svojih početaka težili tome da budemo festival koji će predstavljati i imati u svom fokusu regionalnu kinematografiju, mlade autore, i da ćemo raditi na jačanju i uvežljavanju regionalnih kinematografija. Uvijek smo davali podršku mladim talentovanim autorima, ne samo gotovim autorima čija ostvarenja biramo u selekcijama u trci za *Srce Sarajeva*, već ih podržavamo, umrežavamo, promoviramo i kroz naš edukativni segment – *Talents Sarajevo*. Mnogi od njih su upravo nakon SFF započeli svoje internacionalne karijere. Tokom godina smo tu ulogu drugog doma za mlade, perspektivne filmske autore iz regije prihvatili kao ključnu i najljepšu karakternu crtu našeg festivala – kaže direktor SFF Mirsad Purivatra.

Na 22. izdanju SFF, tokom devet dana, biće prikazano ukupno 222 naslova iz 61 države, podjeljeno u 18 različitih programa, na sedam lokacija.

■ **Do samo nekoliko dana pre početka Festivala nije se znalo koji će film otvoriti ovogodišnju manifestaciju. Znači li to da publika dovoljno vjeruje vašem izboru?**

– Upravo tako. Tokom proteklih godina izgradili smo i odličan odnos sa našom publikom, a i kad je program u pitanju mogu neskomno reći da smo ispunili očekivanja publike svaki put dosad, tako da nam bezuvjetno vjeruju. Naime, bez obzira što nisu znali o kojem filmu je riječ, niti da li će doći i gost da predstavi svoj film, publika je već prvog dana prodaje ulaznica kupila ili rezervirala cijelo kino za noć otvaranja. Sada to više nije tajna, 22. SFF otvorit će kultno ostvarenje Martina Skorseze *Taxi Driver*, koji je u čast 40. godišnjice prikazivanja upravo restauriran. Film će biti prikazan istovremeno u *Narodnom pozorištu* i *Ljetnom kinu*. Počasni gost koji će predstaviti ovaj film biće

Robert De Niro koji će biti uručeno *Počasno Srce Sarajeva* za životno djelo, pred 3.000 filmskih zaljubljenika u Sarajevu. Velika je čast imati De Nira kao prvog dobitnika *Počasnog*

VLASTI U CJELOM NAŠEM REGIONU NEMAJU SLUHA ZA KULTURU: MIRSAD PURIVATRA

Album

Sljedbenica

IGRANI FILM

◆ **Svetske premijere:** debitantski film *Igla ispod praga*, režija Ivan Marinović (Crna Gora/Srbija, 2016, 93 minuta); *Sljedbenica/Die Liebhaberin*, režija Lukas Valente Rinner (Austrija/J. Koreja/Argentina, 2016, 100); ◆ **Međunarodne premijere:** *Livada*, režija Cemil Agaciklioglu (Turska, 2016, 85);

koja je zamišljena kao otvoreni izvor moderiranih priča, svjedočanstava i vizuelnih sadržaja direktno vezanih za nedavnu historiju bivše Jugoslavije. Na *Marketu* će biti prikupljeni materijali dostupni rediteljima i producentima kao izvor inspiracije za njihove eventualne filmske projekte koji bi prenijeli ove priče široj javnosti i na taj način pridonijeli procesu izlječenja i pomirenja. Sarajevo je grad koji ima pravo i zadatak da pokreće teme koje još uvijek nisu obrađene, teme sa kojima se još uvijek nismo suočili, a koje bi mogle da posluže kao inspiracija filmskim autorima. To su svjedočenja, dokumenti koji govore o proteklom periodu u bivšoj Jugoslaviji, koji bi trebalo da posluže kao otvoreni izvor ideja za stručnjake i profesionalce koji su u stanju da ih transformiraju, koristeći se filmskim jezikom na način da doprinesu promociji izgradnje mira, kako u našoj regiji, tako i širom svijeta.

Također, *CineLink* će predstaviti ove godine još jedan novi projekat. Riječ je o projektu *CineLink Drama*. Osmišljen je kao odgovor na rastući evropski i svjetski trend proizvodnje televizijskih sadržaja nastalih ukrštanjem vrhunske filmske produkcije i visokokvalitetnih TV serijala. Smatrajući da postoji veliki potencijal za razvoj ovog žanra, tzv. filmo-televizije, u Jugoistočnoj Evropi, okupit ćemo na jednom mjestu autore, producente i finansijere iz regije i svijeta, u želji da doprinesemo i proizvodnji i promociji kvalitetnih TV serijala

proizvedenih na području bivše Jugoslavije.

■ **Imaju li vlasti i društvo u BiH dovoljno razumevanja i podrške za SFF?**

– Ako vam kažem da je prošle godine Federacija BiH kaznila SFF rezanjem budžeta od 40 odsto, a sve u cilju podrške lokalnih događanja, rekao bih provincialnih priredbi, sve je jasno. Iako je SFF projekat koji u glavni grad BiH doveo, ne samo filmske stvaraoce, neke od najvećih autora današnjice, već okuplja i ogroman broj turista, zapošljava čitavu jednu armiju ljudi, popunjava smještajne kapacitete u gradu, i da može biti svojevrsna pokretačka snaga za razvoj cijele BiH, ipak nam se ne daje nikakva posebna pažnja u odnosu na neke lokalne male događaje.

Udio podrške svih institucija vlasti u budžetu SFF je bio ispod 20 odsto. Grantovi koji nam se dodjeljuju nisu ni po čemu izuzetni kad se poredi sa onima koje dobiju neki drugi kolektivni ili uveliko manji kulturni projekti u BiH. Najveći dio budžeta SFF, oko 80 odsto dolazi od partnerskih, sponzorskih ugovora, prihoda od ulaznica i od različitih evropskih fondova. Dakle, vrlo je jasno da naša vlast, tj. niti jedan njen nivo, nema sluha ne samo za Festival, već uopšte za kulturu. To nažalost nije slučaj samo u BiH već u cijelom našem regionu. Mi zapravo svake godine krećemo od nule. Ipak, u troškove ulazimo svjesno jer ne želimo dozvoliti da Festival i ove godine ne bude na prošlogodišnjem nivou i nivou koji je prepoznat širom Evrope.

■ **Šta je, po vama, budućnost ovog festivala i kako do nje doći?**

– Mi i dalje ostajemo opredijeljeni u svojim ciljevima razvoja regionalne kinematografije, u povezivanju i koprodukciji. Otkrivanje mladih talentiranih autora sa naših prostora je naš prioritet. To podrazumijeva pružanje podrške, promocije i ulaganje u njihov razvoj i uključivanje u regionalne koprodukcije. Regija raspolaže nevjerojatnim potencijalom, uz izuzetne talente imamo veoma zanimljive priče i vrijeme u kojem živimo. Također, SFF sa svojim edukativnim i industrijskim segmentom razvijat će i ubuduće platformu za jačanje razvoja brojnih projekata koje sa željom očekujemo da budu prikazani i kod nas kada budu završeni. ▲

Livada

Psi

U istom vrtu

Srca sa ožijljkom

Svi sjeverni gradovi

Transmanija

◆ **Regionalne premijere:** debitantski *Album/Album*, režija Mehmet Can Mertoglu (Tur/Francuska/Rumunija, 2016, 104); debitantski *Bezbožnica/Bezbož*, režija Ralitz Petrova (Bugarska/Fra/Danska, 2016,

103); debitantski *Psi/Càini*, režija Bogdan Mirica debitantski (Rum/Fra/Bug/Katar, 2016, 104); *Srca sa ožijljkom/Inimi Cicatrizate*, režija Radu Jude (Rum/Nemačka, 2016, 136); debitantski *Vlažnost*, režija Nikola Ljuka (Srb/Holandija/Grčka, 2016, 113); ◆ **Izvan konkurencije:** Debitantski *Svi sjeverni gradovi*, režija Dane Komljen (Srb/BiH, CG/Fra, 2016, 100); *Transmanija*, režija Dalibor Matanić,

93); *U istom vrtu/In the Same Garden*, režija Ali Asgari, Adrian Sitaru, Alexandre Rockwell, Rolf De Heer, Gurvinder Singh, Chema Garcia Ibarra, Roger Deutsch, Sergey Bodrov, Andrej Landin (Tur/SAD/Rum/Austrija/Indija/Španija/Italija/Madarska/Svedska, 2016, 125).

KRATKI FILM

◆ **Svetske premijere:** *Šepaj ovako/Csoszogj úgy*, režija Petra Szocs (Mađ, 2016, 14 minuta); ◆ **Međunarodne premijere:** *Djevojka koja pada/Djevojkata što pada*, režija Vladimir Lukash (Makedonija, 2015, 10); *Zovem se Costin/Ma cheama Costin*, režija Raedul Potcoava (Rum, 2016, 14); ◆ **Regionalne premijere:** *4:15 poslijepodne, smak svijeta/4:15 p.m. sfársítul lumii*, režija Gabi Virginia Sarga, Catalin Rotaru (Rum, 2016, 15); *Cosmorama*, režija Eren Aksu (Tur, 2015, 8); *Limbo*, režija Konstantina Kotzamani (Grč/Fra, 2016, 29); *Lisica/Alepou*, režija Jacqueline Lentzou (Grč, 2016, 28); *Superbia*, režija Luca Tóth (Mađ/Češka Republika/Slovačka Republika, 2016, 16); *Tranzicija*, režija Milica Tomović (Srb, 2016, 21); *Zvijer*, režija Miroslav Sikavica (Hrv, 2016, 14 minuta).

DOKUMENTARNI FILM

◆ **Svetske premijere:** *Granice/Borders*, režija Damjan Kozole (Slovenija, 2016, 10 minuta); *Scream for Me Sarajevo*, režija Tarik Hodžić (BiH, 2016, 100); *Srce od drveta*, režija Namik Kabil (BiH, 2016, 36), *Svetlana*, režija Pero Pavlović (BiH, 2016, 25); ◆ **Međunarodne premijere:** *Baglar*, režija Berke Bas, Melis Birder (Tur, 2016, 81); *Bubnjevi otpora/Daulet i Rezistencë*, režija Mathieu Jouffre (Kosovo, 2016, 65); *Četiri posuša*, režija Mihajlo Jevtić (Srb/Hrv/Nem, 2016, 83); *Iza lica zrcala*, režija Katarina Zrinka Matijević (Hrv, 2016, 42); *Kino otok*, režija Ivan Ramljak (Hrv, 2016, 35); *Tamo dole/Unten*, režija Dorde Čenić, Hermann Peseckas (Aust, 2016, 87); *Zid smrti, i tako to*, režija Mladen Kovačević (Srb/Hrv, 2016, 62); *Zvijer je još uvijek živa/The Beast is Still Alive*, režija Mina Mileva, Vesela Kazakova (Bug, 2016, 91); ◆ **Regionalne premijere:** *Iđuća stanica: Utopija/Epomenos stathmos: Oytopia*, režija Apostolos Karakasis (Grč, 2016, 91); *Kino, ljubavi moja/Cinema, Mon amour*, režija Alexandru Belc (Rum/Češ, 2015, 70); *Korida*, režija Siniša Vidović (Aust, 2016, 87); *Mladi hrvači/Genç pehlivanlar*, režija Mete Gümrühan (Tur/Hol, 2016, 90); *Moj vlastiti rat/My Own Private War*, režija Lidija Zelović (BiH/Hol, 2016, 57); *Samo dašak/Doar o rasuflare*, režija Monica Lazurean-Gorgan (Rum, 2016, 67); *Zasjlepljujuća svjetlost sunčevog zalaska/The Dazzling Light of Sunset*, režija Salome Jashi (Gruzija/Nem, 2016, 74 minuta).

BH. PREMIJERE

Film Ognjena Glavonića *Dubina dva* (Srb, 2016, 80); *Voz za zrelost/Reményvasút*, režija Klára Trencsényi (Mađ, 2015, 79 minuta).

REČ SELEKTORKE

ELMA TATARAGIĆ: Mladi autori u prvom planu

Takmičarski program 22. Sarajevo film festivala u fokusu će imati region u širem smislu koja i ovaj put uključuje 20 zemalja, a u selekciji imaću i dokumentarni i kratki film biće prikazano ukupno 39 filmova koji će se boriti za nagradu *Srce Sarajeva*. Od 11 u izboru igranih filmova, osam će se boriti za priznanja, dok će tri biti prikazana van konkurencije. Osim toga, takmičarski program SFF imaći će dve svetske premijere – filmova iz Austrije *Sljedbenica* i Crne Gore *Igla ispod praga*.

Prema režima Elme Tataragić, selektorke *Takmičarskog programa* za igrani i kratki film, te selekcije za ovogodišnji program u prvi plan je izbacio mlade autore, a naslovi koji su se našli u selekciji skoro u potpunosti izostavili su teme ratnog i postratnog društva, kao i društava u tranziciji.

– Tačno je da se filmovi iz ovogodišnjeg *Takmičarskog programa* ne bave ratnim, postratnim niti tranzicijskim temama, što jeste posebno za ovu godinu. Ipak, to ne znači da filmovi nisu društveno angažovani. Možda čak jesu i više angažovani nego ranije jer zahvataju svijet mnogo globalnije nego što je to bio slučaj prethodnih godina. Filmovi su izuzetno raznovrsni ove godine i u tematskom smislu, i stilski i u vizuelnom smislu, ali i u žanrovskom. Ove godine u programu se je našao recimo film iz Austrije *Sljedbenica* koji se potpuno odvija u Argentini a govori o klasnom društvu i seksualnoj slobodi. Film iz Crne Gore *Igla ispod praga* jedna je pronijiva komedija u kojoj je glavni lik pravoslavni pop. Rumunjski film *Psi* već je u Kanu okarakteriziran kao vestern, a drugo rumunjsko ostvarenje *Ranjena srca* kostimirani je film čija se radnja dešava 30-ih godina prošloga vijeka. Iz Turske dolaze potpuno dva različita filma: porodična drama *Livada* i drama sa komičnim elementima *Album*. Drama iz Bugarske, *Bezbožnica* nudi izuzetno jak psihološki portret junaka, dok *Vlažnost*, reditelja iz Srbije Nikole Ljuce, tematizira pitanje šta je to brak ili veza uopće danas i da li je moguća – kaže Elma Tataragić.

■ **Ima li mogućnosti za kinematografiju bivših država SFRJ da budu nagradene i primjećene izvan granica, ako se ne bave ratom i ratnim posledicama?**

– Naravno da ima. Recimo film *Vlažnost* je zgodan primjer za to. Svjetskoj premijeru imao je na festivalu u Berlinu. Dobar primjer je i rumunjska kinematografija koja se uopšte ne bavi ratom (srećom ga nisu imali za razliku od bivše Jugoslavije), a ipak su izuzetno uspješni u svijetu filma. Ključ je dobar film.

■ **Ovogodišnji program je u prvi plan izbacio mlade autore. Da li je to bila namera od početka?**

– Mi smo mlad festival i od samog početka jedan od naših ciljeva bio je postati dom i platforma za mlade autore. To smo postavili kao prvotni cilj *Takmičarskog programa*, ali i sa *CineLink* koprodukcijama gdje posebnu pažnju obračamo na prve i druge igrane filmove, a naravno tu je i program *Talents Sarajevo* koji je posebno namijenjen baš onima koji su na početku svojih filmskih karijera.

■ **Kako inače izgleda sam proces selekcije filmova? Koliko naslova pogledate, čime se vodite prilikom konačnog izbora?**

– Filmove pratim cijelu godinu, po filmskim festivalima, na zatvorenim projekcijama, kod redi-

telja i producenata u montaži, a naravno tu je i uobičajena prijava filmova. Svake godine pogledamo oko 200 igranih dugometražnih, 450 kratkometražnih igranih i oko 350 dokumentarnih filmova. To je proces koji traje, zahtijeva vrijeme, i poseban angažman. Pri selekciji se rukovodimo ciljevima festivala kao što je naša posvećenost mladim autorima, kvalitetom filma prije svega, ali uzimamo u obzir da je naš festival otvoren publici te i to imamo u vidu pri finalizaciji svake selekcije.

■ **Na koji način se takmičarski program SFF menjao tokom godina i kako vi vidite njegovu budućnost?**

– Promjene se mogu osjetiti i sadržajno i formalno. Dakle sama filmska produkcija u regiji je izuzetno napredovala u posljednjih 14 godina. Produkcijska vrijednost filmova je neuporediva, a rođena je i potpuno nova generacija ne samo reditelja, već i scenarista, producenata i čenoitno filmskih autora. To je dalo i sadržajne pomake, od kojih smo već spomenuli one koji se tiču tematskog okvira koji je sve širi i raznovrsniji. Ponovo se u regiju vraća žanr što je uvijek znak zrelosti.

■ **SFF u fokusu stavlja regionalnu kinematografiju koja se vremenom širila. Može li se danas zaista govoriti o jedinstvenom regionu koji čine 20 država, na polju kinematografije? Šta je zajedničko filmovima svih ovih zemalja?**

– Ono što je zajedničko za regiju koja je heterogena po veličini država, po jezicima koji se govore u pojedinim zemljama, po

Film o ukrađenim bebama u porodilištima Srbije

■ **Zanimljivo je da trenutno radite na filmu „Šavovi“ u režiji Miroslava Terzića. O čemu je tačno reč?**

– Scenaristica sam filma *Šavovi* koji je dobio podršku od *Filmskog centra Srbije* krajem 2015. Ijako sam sretna što ćemo uskoro snimati film. Na njemu radim već četiri godine, a reč je zaista o divnoj saradnji sa rediteljem Mišom Terzićem. Inspirisan je istinitom pričom a tematizira jedan od slučajeva ukrađenih beba u porodilištima u Srbiji. Također smo upravo završili i makedonski film *Teone Mitevske Dan koji nije imao ime*, na kojem sam koscenaristica, a sa novim scenarijem *God Exists and Her Name is Petrunija* ušli smo na venecijanski koprodukcijanski market. Na festivalu (Sarajevo) ću prikazati i moj autorski eksperimentalni film *Sjećam se* i to u *Bh. programu*.

■ **Na koji način se takmičarski program SFF menjao tokom godina i kako vi vidite njegovu budućnost?**

– Promjene se mogu osjetiti i sadržajno i formalno. Dakle sama filmska produkcija u regiji je izuzetno napredovala u posljednjih 14 godina. Produkcijska vrijednost filmova je neuporediva, a rođena je i potpuno nova generacija ne samo reditelja, već i scenarista, producenata i čenoitno filmskih autora. To je dalo i sadržajne pomake, od kojih smo već spomenuli one koji se tiču tematskog okvira koji je sve širi i raznovrsniji. Ponovo se u regiju vraća žanr što je uvijek znak zrelosti.

■ **Zahvaljujući velikim delom i SFF u poslednjem deceniji otkriven je jedan od bisera savremene kinematografije – rumunjski film. Koje zemlje danas prednjače po svojim zanimljivim autorima, temama, stilom?**

– Osim Rumunije koja već desetlet godina zaista prednjači u kvalitetu filmova, moramo spomenuti Grčku, Tursku i Gruziju. Madarska je također imala dosta sjajnih filmova i autora, a od zemalja bivše Jugoslavije Bosna i Hercegovina je uvijek iznenadila svojim filmskim uspjesima, posebno ako uzmemo u obzir koliko malo se snima i ulaže u kinematografiju u BiH. Danas također možemo govoriti o uspjesima kinematografija Srbije i Hrvatske, posebno unazad par godina.

■ **A kakva je situacija u BiH na polju filma? Koliko se filmova snima, kako izgleda finansiranje?**

– Situacija nije sjajna. Postoji samo jedan fond i to *Fondacija za kinematografiju* sa godišnjim budžetom od 800.000 evra (u Federaciji BiH). Nikad nije izvjesno kada je taj jedan konkurs te to dovodi naše producente u nepovoljan položaj. U Republikci Srpskoj je još teža situacija jer ne postoji fond za kinematografiju koji funkcioniše.

Ipak, uprkos tome snima se dosta filmova, najviše dokumentarnih i kratkih. Ove godine u *Bh. Film* programu prikazat ćemo čak 29 dokumentarnih filmova! Ali što su igrani filmova tički nose produkciju ove godine, ako izuzmemo manjinske koprodukcije, imamo gotov samo jedan film – *Smrt u Sarajevu* Danisa Tanovića. To je zaista jako, malo. Bez obzira na to *Bh. Film* program ove godine donosi 76 zanimljivih naslova što je zaista izuzetno.

■ **Dok druge države samo pričaju o tome, BiH ima etablirane ženske autore?**

– Apolutno tačno. I kad govorimo o autoricama ne smijemo samo govoriti o rediteljicama. Tu je izuzetan broj scenaristica, scenografkinja, kostimografkinja, te producentica. U proteklih 25 godina udio žena na filmu je čak 20 odsto što je tri puta više od evropskog standarda, a 10 puta više od predratne situacije.

■ **Kojim filmovima se radujete u programima koje niste vi selektovali?**

– Nažalost, nemam vremena gledati filmove tokom festivala, ali radujem se projekcijama filmova *Dobra žena* Mirjane Karanović te programu *Posvećeno* Amatu Escalanteu. Još dosta toga bih mogla spomenuti, jer ja da ne radim ne bih izlazila iz kina! ▲

PREMIJERA

IVAN MARINOVIĆ: Filmovi su često kolateralna šteta fondovskih politika

Premijerno, u okviru Takmičarskog programa 22. izdanja SFF, biće prikazan film *Igla ispod praga* crnogorskog autora Ivana Marinovića. Ova crna komedija koja govori o stanovnicima sela na poluostrvu koji su na pragu da prodaju veliku zemlju i time reše sve svoje probleme, u čemu im smeta pop koji odbija da proda svoj deo, snimljena je u manjinskoj koprodukciji sa Srbijom. Glavne uloge igraju glumci iz celog regiona – Nikola Ristanovski, Jelisaveta Seka Sablić, Bogdan Diklić, Leon Lučev, Ljubomir Bandović...

■ Šta znači SFF za kinematografije u regionalnu?

– Ovak festival najveći je industrijski centar u ovom dijelu svijeta kad je kinematografija u pitanju. Evropska filmska elita dolazi u Sarajevo sa namjerom da vidi šta se uradilo i šta će se tek uraditi u regionalnoj kinematografiji. Tako da SFF omogućava regionalnim filmskim stvarateljima da u tih nekoliko dana budu u potpunosti u centru pažnje svih učesnika, što se ne dobija lako ni u sporednim programima nekih većih festivala.

■ Kako izgleda zatvoriti krug, budući da je projekat u fazi scenarija nagrađen na CineLink programu SFF, da bi konačni proizvod premijeru imao u takmičarskoj selekciji? Kako je generalno izgledao taj dugi proces?

– Prvo smo se pojavili u *Sarajevo Talent Campus* u *Pack & Pitch* programu. Kasnije je došao *CineLink* market gdje smo nagrađeni i evo sada *Takmičarski* program. Mimo toga bili smo i u *Script Station* Berlinala, kao i na elitnoj radionici *JFL* u Jerusalimu gdje smo takođe nagrađeni. Nakon snimanja slijedio je *Work in Progress* u Karlovim Varima i *Agora market* u Solunu. Svi ti programi su bili jedini način da niskobudžetni debitantski film iz jedne male i siromašne kinematografije dobije na kredibilitetu.

■ I za druge države bivše SFRJ film je manje ili više gotovo nemogući poduhvat. Kakva je situacija u Crnoj Gori? Šta je najveći problem kontinuiteta kinematografije? Zašto ste se vi nakon studija u inostranstvu vratili u Crnu Goru da se tu bavite filmom?

– Crnogorske prilike nisu za poređenje sa regionalnim kinematografijama. Hrvatski *HAVC* fantastično radi i mnogo ulaže. U Makedoniji je godišnji budžet za kinematografiju nešto o čemu mi možemo samo da sanjamo. *Filmski centar Srbije* je svojevremeno imao problema sa budžetom, ali situacija se značajno popravila ove godine. Crna Gora tek treba da oformi svoj Filmski centar, i nadamo se da će se to desiti tokom ove godine. Uglavnom, mnogo toga se mora uraditi kako bismo se približili komšijama.

Moj projekat je u nekoliko navrata odbijan na različitim fondovima zbog nepostojanja Filmskog centra u CG.

Utišak je bio da je nemoguće imati reciprocitet ulaganja između CG i drugih država, što baš i ne odgovara istini. Filmovi često postanu kolateralna šteta fondovskih politika. Srećan sam što u *FCS* nije bilo takvih dilema, i posebno mi je drago što su podržali *Iglu ispod praga* jer je saradnja između crnogorskih i srpskih autora odavno na visokom nivou. Takođe, Ministarstvo Kulture CG je u poslednjih 10 godina podržalo veliki broj srpskih filmova.

Vratio sam se u Crnu Goru jer želim da se bavim temama i pričama koje me se suštinski tiču. Da me zavičaj nije inspirisao još odmalena, nikad ne bih imao želju da se bavim filmom. A osim toga, sumnjam da ja mogu da ispričam bolju priču o Pragu i Česima, ili o Italijanima nego što to mogu oni sami.

■ Bez obzira na probleme poslednjih godina, Crna Gora ima dugu filmsku tradiciju pre svega oteletvoreno u filmovima Živka Nikolića. Na koji način se „Igla ispod praga“ uklapa neke prepoznatljive karakteristike mediteranskog filma?

Igla ispod praga

Čini mi se da nam stvarnost, ne samo u Crnoj Gori već i u regionu, postaje prilično groteskna i smiješna čim izbjegnemo upadanje u patetiku i samosažaljenje

■ Komedija je potcenjena u svetu autorskog filma, i najčešće se vezuje za bioskopske repertoare a ne i festivale. Zašto ste se vi odlučili za ovaj žanr? Šta vam je komedija omogućila da kažete?

– Slobodan Šijan je skoro u jednom intervjuu objasnio zbog čega je situacija takva – često se kvalitetna komedija stavlja u istu ravan sa najprizemnijim podilaženjem masama. Ironija je u tome da je napraviti dobru, suptilnu i inteligentnu komediju sve samo ne jednostavno. Na kraju dana, u

susretu sa publikom se lako vidi da li komedija funkcioniše ili ne.

Tokom rada na scenariju hvatao sam se u koštac sa situacijama i temama koje mene lično uznemiravaju. Pokušao sam da ostanem iskren i prema sebi i prema svom okruženju. Ispostavilo se da je sve što opisujem dosta apsurdno i da nam je realnost urnebesna, ako se posmatra sa distance. Dabome, moj senzibilitet me na to naveo, možda bi neko drugi potpuno drugačije doživio stvari, ali meni se čini da nam stvarnost, ne samo u Crnoj Gori već i u regionu, inače, postaje prilično groteskna i smiješna čim izbjegnemo upadanje u patetiku i samosažaljenje.

■ Zaplet filma vezan je za kraj iz koga dolazite. Šta vas je privuklo ovoj priči o mentalitetu?

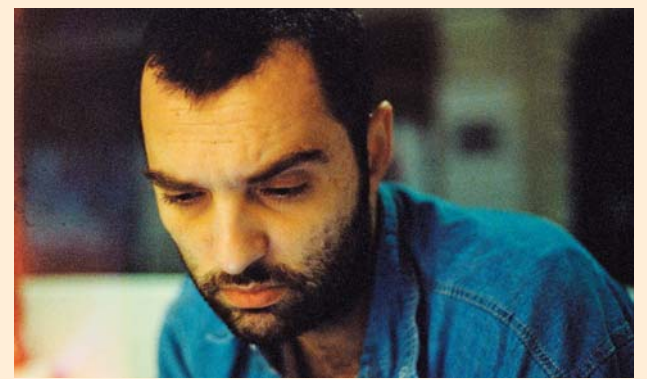
– Iako se u priči radnja vrti oko jednog sveštenika mizantropa, i grupe seljana koja pokušava da preživi prodajući zemlju, u svim tim likovima vidim prije svega samog sebe. Svaka dilema koju iznose likovi kroz situacije

bila je u nekom trenutku i moja lična dilema. Samim tim, nisam od te priče mogao da pobjegnem. Želio sam i da iskoristim poluostrvo koje je veoma pitoreskno i romantično. Idila tih lokacija mi je poslužila da izgradim narativni kontrast tako što sam pejzaže ukrstio sa potpuno apsurdnim odnosima i sukobima između ljudi.

■ Glumačka ekipa je imponantna. Kako ste uspjeli da na svom debitantskom dugometražnom filmu dobijete neka od najvećih glumačkih imena u regionu?

– Sretan sam jer su mi svi oni bili prvi izbor za uloge koje sam im ponudio. Glumce je privukao kvalitet scenarija i likova koje su igrali. Stvorio se odličan balans između veličina kakvi su Diklić, Seka Sablić, Ristanovski, Leon Lučev i Ljuba Bandović i izuzetno talentovanih crnogorskih glumaca, od kojih je nekolicina imala prve uloge na filmu. Najljepše u svemu tome je što smo se zaista narodili, ali umor se brzo zaboravi jer nikome nije ostao utisak da smo se u tom radu mučili. Naprotiv. ▲

BEZ POPUŠTANJA

NIKOLA LEŽAIĆ: Drugi film bi već bio posao kojim se bavite

Program podrške filmskoj industriji SFF – *CineLink* (Dani filmske industrije) vodeće je mesto za promociju filmskih radnika iz Jugoistočne Evrope i okupljanje evropskih filmskih radnika uopšte. Vizija SFF je da zadovolji postojeće i oblikuje buduće potrebe filmskog biznisa u Jugoistočnoj Evropi. Program svake godine ugosti više od 1.000 učesnika i nudi niz aktivnosti iz različitih oblasti filmske industrije kroz svoje međusobno povezane segmente: *CineLink* koprodukcijski market, *CineLink* Work in Progress, *CineLink* Drama, *Regionalni Forum*, *Docu Rough Cut Boutique*, *Market istinitih priča*, *Talents Sarajevo*, *Pack&Pitch* i *Avant Premiere*. Sve na jednom mestu, sve međusobno povezano.

CineLink koprodukcijski market i *CineLink* Work in Progress programi iza sebe imaju impresivnu listu podržanih projekata koji su ostvarili značajan međunarodni uspeh, poput *Šaulovog sina* Lašla Nemeša, koji je ove godine nagrađen *Oskarom* za najbolje ostvarenje van engleskog govornog područja. Ove godine na *CineLink* koprodukcijском marketu učestvuju dva projekta iz Srbije – *Igrale se delije*, novi film Nikole Ljuce, koji se sa svojim debitantskim filmom *Vlažnost* takmiči za glavne nagrade festivala, kao i *Religija noćnih šetnji* Nikole Ležaića, autora koji je pre nekoliko godina osvojio *Srce Sarajeva* sa ostvarenjem *Tilva Roš*.

■ Šta je „Religija noćnih šetnji“?

– Ukratko, moj novi projekat koji se trenutno nalazi u fazi finansiranja. Priča je smeštena u Iran 1983. i govori o jugoslovenskom inženjeru koji radi na izgradnji prvog vetrotoparka u Iranu i kojem posle šest meseci u goste stižu žena i sin.

■ O životu jugoslovenskih radnika u afričkim i arapskim zemljama dosad nikad nije snimljen jedan film (ako izuzmemo *Ljubavni život Budimira Trajkovića* koji se posredno bavi ovom temom). Zašto je vas privukla ova priča? Koliko se dugo njome bavite?

– Moj otac je početkom 80-ih radio u Iranu, kasnije u par navrata i u Iraku i Alžiru, dok smo majka, sestra i ja ostajali u Jugoslaviji, tako da me ta tema porodičnih odnosa na daljinu praktično oduvek interesovala, a do konkretne ideje sam došao, mislim 2011. i od onda je razvijam.

■ Tilva roš je jedan od filmova koji su pokrenuli novi talas srpskog filma. Koliko će se novi film razlikovati, tematski ili stilski, od prethodne priče?

– Potpuno. *Tilva Roš* je film sa dosta tvrdim konceptom i pričom

koja se oslanja isključivo na autentičnosti realnih karaktera, *Religija* je zamišljena kao daleko klasičniji film, kako narativno, tako i stilski. Bitno mi je da koncept ne opterećuje priču, pa bih mogao da kažem da sam u ovom smislu tokom razvijanja koncepta u razmišljanju bio najbliži filmovima *Pitera Vira* s početka 80-ih, *Obala komaraca* ili *Godina opasnog življenja*, ali i duhovitoj analitičnosti međuljudskih odnosa u *ozbiljnim* filmovima *Vudija Alena*, recimo, *Muževi i žene*.

■ Film je nedavno podržao i Filmski centar Srbije. Kada će početi njegova realizacija i šta sve podrazumevaju priprema pre početka snimanja? Ko su članovi ekipe?

– Film je dobio prva sredstva od *FCS*, što je jako bitno, zato što sada možemo da pristupimo finansiranju projekta u inostranstvu. Plan je da se finansijska konstrukcija završi do kraja sledeće godine da bi samo snimanje krenulo početkom 2018. Zasad je, čini mi se, još prerano govoriti o članovima ekipe.

■ Šta pokazuje vaše iskustvo, da li je teže snimiti drugi film nego prvi? Koliko vam je uspeh debitantskog ostvarenja pomogao a koliko odmogao da biste došlo do drugog filma?

– Drugi još nisam snimio, pa ne mogu da kažem, ali čini mi se da nije bilo *Tilva Roš*, ne bih ni mogao da razmišljam o tome da bilo kome ponudim glomazan projekat kao što je *Religija*. Prvi film je verovatno najlepše iskustvo koje reditelj može da ima, svi su užasno dobronamerni, svi žele da pomognu, jer je svima jasno da nemate pojma šta radite i da se ako svi ne zapnu iz petnih žila, verovatno neće ni desiti. Drugi film bi već trebalo da je posao kojim se bavite. Nema popuštanja i greške se teže praštaju.

■ Šta za regionalnu kinematografiju i posebno autore iz Srbije znači SFF, a kome je svojevremeno Tilva roš osvojio glavnu nagradu?

– SFF je najveći regionalni festival, ima ozbiljnu infrastrukturu i odlično je medijski pokriven, što je nama bilo strašno važno na početku festivalskog života *Tilva Roš*. Mislim da je ta nagrada za *Tilvu* bila mnogo značajnija nego internacionalna premijera u Lokarnu, koji je nadaleko veći i značajniji festival od Sarajeva. *CineLink* je odličan program koji je pomogao raznim autorima iz Srbije da učine svoje projekte vidljivim stranim koproducentima i da ih na kraju i realizuju, tako da, o SFF samo reči hvale. ▲